

การวิเคราะห์รูปแบบและเส้นทางสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูต้นแบบ
ระดับประถมศึกษา

นายอดิศร เนาวนนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0459-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

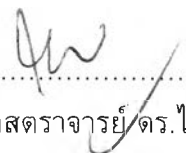
AN ANALYSIS OF MODELS AND PATHS OF INSTRUCTIONAL PROCESS
OF MASTER TEACHERS AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL

Mr. Adisorn Naowanondha

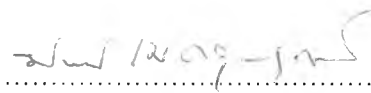
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Curriculum and Instruction
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2001
ISBN 974-17-0459-3

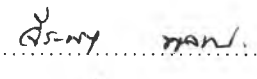
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์รูปแบบและเส้นทางสู่กระบวนการจัดการเรียน
การสอนของครูต้นแบบระดับประถมศึกษา
โดย นายอดิศร เนาวนนท์
สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.จิระพันธ์ พูลพัฒน์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.ทีศนา แคมมณี

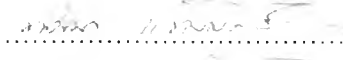
คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทระดับบัณฑิต

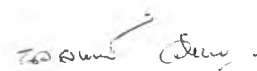

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

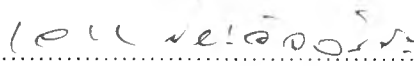
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิระพันธ์ พูลพัฒน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทีศนา แคมมณี)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วีรัชชัย)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ)

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์

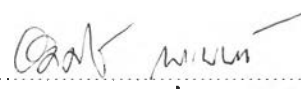
อดิสร เนาวนนท์: การวิเคราะห์รูปแบบและเส้นทางสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนของ
ครุต้นแบบระดับประถมศึกษา (AN ANALYSIS OF MODELS AND PATHS OF INSTRUCTIONAL
PROCESS OF MASTER TEACHERS AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL) อาจารย์ที่ปรึกษา:
รองศาสตราจารย์ ดร.จิระพันธ์ พูลพัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม: รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แหม่มณี,
321 หน้า ISBN 974-17-0459-3

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและวิเคราะห์หารูปแบบ
การสอนของครุต้นแบบ และศึกษาเส้นทางสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครุต้นแบบ ผลการวิจัยสรุปได้
ดังนี้

ผลการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครุต้นแบบพบว่า รูปแบบการสอนที่ครุต้นแบบใช้ทั้งหมดมี
33 รูปแบบ โดยครุต้นแบบใช้รูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วทุกขั้นตอน 31 คน ประยุกต์ใช้รูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้ว
75 คน และพัฒนารูปแบบการสอนขึ้นมาใช้เอง 12 คน และครุต้นแบบที่สอนในแต่ละวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์
ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการสอนดังนี้ วิชาภาษาไทยส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (มปภ.)
วิชาคณิตศาสตร์ใช้รูปแบบการสอนของ สสวท. วิชาภาษาอังกฤษใช้รูปแบบการสอนคู่มือครุตามขั้นตอน 2W3P
กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตใช้รูปแบบการสอนแบบแก้ปัญหา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและกลุ่มการทำงาน
และพื้นฐานอาชีพใช้รูปแบบการสอนโดยใช้บัตรงานเป็นสื่อแบบเน้นกระบวนการกลุ่ม และครุต้นแบบที่สอน
แบบบูรณาการเนื้อหาใช้รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ โดยมีขั้นตอนหลักของการจัดการเรียนการสอนแตก
ต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละรูปแบบ และครุต้นแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสรุปหรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จาก
แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

เส้นทางสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครุต้นแบบมีคุณลักษณะส่วนตัวคือ มีความขยัน
ความมั่นใจในตนเอง ความรับผิดชอบ มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู มีความเสียสละ มีอุดมการณ์ความเป็นครู
มีสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่น มีแรงจูงใจต้องการความก้าวหน้าทางหน้าที่ราชการ การยอมรับจากสังคม พัฒนา
ตนเองโดยเข้ารับการอบรม ศึกษาต่อ และศึกษาดำรงหรือเอกสารทางวิชาการด้วยตนเอง ศึกษาดูงาน ปรึกษา
ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวความคิดหรือความเชื่อที่ได้จากการศึกษา อบรม และประสบ
การณ์หรือความสามารถพิเศษของตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนครู ผู้บริหารโรงเรียน และบุคคลใน
ครอบครัว

สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

ABSTRACT

4084933527: MAJOR CURRICULUM AND INSTRUCTION

KEYWORD: INSTRUCTIONAL MODELS / PATHS OF INSTRUCTIONAL PROCESS / MASTER TEACHERS

ADISORN NAOWANONDHA: AN ANALYSIS OF MODELS AND PATHS OF INSTRUCTIONAL PROCESS OF MASTER TEACHERS AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL. THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.CHEERAPAN BHULPAT, Ph.D.; THESIS CO-ADVISOR: ASSOC.PROF.TISANA KHEMMANI, Ph.D. 321 pp. ISBN 974-17-0459-3

The purposes of this research were to study the learning-teaching provision by the target to master teachers model, analyse their instructional models and study the development paths of those instructional process.

The findings can be summarized as follow:

33 instructional models were used by master teachers, 31 teachers used instructional models which was completely developed in all steps by others, 75 teachers modified instructional models already developed, and 12 teachers developed their own instructional models. Most of the master teachers used the following instructional models. Concentrate Language Encounters: CLE instructional model was used in teaching Thai, The Institute for the Promotion of teaching Science and Technology: IPTS Mathematics instructional model was used in teaching Mathematics, 2W3P instructional model was used in teaching English, Solving problems instructional model was used in teaching Life Experiences, and Using Worksheet instructional model was used in teaching Character Development and Work – Oriented Experience. Master teachers who taught integrated content used integrated instructional model. Learning - teaching provision was varied according to each instructional model. Master teachers provided learning – teaching activities focus on learners' participation, doing activities to make conclusion or create knowledge by themselves. Apart from this, learner learned from different sources both in class and outside and applied knowledge for using in their daily lives.

For the paths to learning – teaching process, masters teachers had typical characteristics of being diligent, having self confidence, responsibility and good attitude toward teaching career, devotion, teacher idol, local development conscious, job progressive motivation and social acceptance. Moreover, these master teachers improved themselves by attending training, furthering their education, studying academic documents, asking well educated persons, then developed instructional models based on their concepts and believes from their education, training and experience or special ability which gained support from their colleagues, school executives and family.

Department..... Student's signature..... *Adisorn*

Field of study Curriculum and Instruction Advisor's signature..... *Cheerapan Bhulpat*

Academic year 2001 Co-advisor's signature..... *Tisana Khemmani*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณา และความอนุเคราะห์จากบุคคลต่างๆ หลายท่าน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างสูง จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่ได้รับมอบทุนการศึกษาจากมูลนิธิคุรุปถัมภ์ ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ปีละ 40,000 บาท เป็นเวลา 4 ปี รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 160,000 บาท

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธ์ พูลพัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แหมมณี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และให้กำลังใจที่มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการและคณาจารย์ผู้สอนทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ แนวคิดและประสบการณ์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง ในการศึกษาเอกสารของครุต้นแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณวีระ พลอยครบุรี ที่ช่วยแนะนำให้ผู้วิจัยได้รู้จักกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการครุต้นแบบ ทำให้ได้รับความสะดวกในการประสานงาน และคุณฟ้ามุ่ย เรืองเลิศบุญ ที่กรุณาให้ยืมเอกสาร และอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยในการติดต่อประสานงานกับครุต้นแบบทั่วประเทศ

ขอขอบพระคุณ ครุต้นแบบทุกท่านที่ได้ส่งแผนการสอน ช่วยแก้ไข ยืนยันข้อมูลรูปแบบการสอนและส่งมาให้ผู้วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครุต้นแบบทั้ง 6 ท่านที่เป็นกรณีศึกษา รวมถึงผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน ที่ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยอย่างละเอียด อำนวยความสะดวกในเรื่องที่พักและอาหาร ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในภาคสนาม

ขอขอบคุณ เพื่อน พี่ น้อง นิสิตสาขาหลักสูตรและการสอนทุกคน ที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในหลายๆเรื่อง

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 12,060 บาท

สุดท้ายขอโน้มรำลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา ผู้ที่เป็นกำลังใจ ติดตาม รอคอย วันแห่งความสำเร็จของลูก และความสำเร็จในครั้งนี้น่าจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากไม่ได้รับกำลังใจ และความเข้าใจที่ดีต่อการศึกษาของผู้วิจัยจากคุณกฤษณา เนาวนนท์ ภรรยา และบุตรสาว ทั้งสามคนคือ ด.ญ.ศศิญาดา ด.ญ.มัชฌิมา และ ด.ญ.อดิศรา ผู้อยู่เบื้องหลังของความสำเร็จ

อดิศร เนาวนนท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
คำถามวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ความหมายของครุภัณฑ์แบบ.....	7
แนวคิดและวิธีการยกย่องครูในต่างประเทศ.....	8
สหรัฐอเมริกา.....	8
ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์.....	12
ฮ่องกง.....	14
แนวคิดและวิธีการยกย่องครูในประเทศไทย.....	16
ครุภัณฑ์ในประเทศไทย.....	17
รูปแบบการสอน.....	21
ความหมาย.....	22
ลักษณะสำคัญของรูปแบบการสอน.....	24
รูปแบบการสอนแบบต่างๆ.....	25
รูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือ.....	31
รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นปัญหาเป็นฐาน.....	35
รูปแบบการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT).....	39
รูปแบบการเรียนการสอนแบบรอบรู้.....	41
รูปแบบการสอนภาษาแบบธรรมชาติ.....	43
รูปแบบการเรียนการสอนชิปปา.....	44

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเลือกใช้รูปแบบการสอน.....	46
เส้นทางสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูดี.....	48
ลักษณะของครูดี.....	48
ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้เป็นครูดี	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	60
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเพื่อวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบ ประชากร.....	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเส้นทางสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนของ ครูต้นแบบ.....	61
กรณีศึกษาและหลักเกณฑ์การคัดเลือก.....	62
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
แหล่งของข้อมูล.....	63
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล.....	67
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาและการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของ ครูต้นแบบ.....	68
ผลการศึกษาและการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบวิชา ภาษาไทย.....	69
ผลการศึกษาและการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบวิชา คณิตศาสตร์.....	103
ผลการศึกษาและการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบวิชา ภาษาอังกฤษ.....	128

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลการศึกษาและการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต.....	139
ผลการศึกษาและการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย.....	179
ผลการศึกษาและการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบ กลุ่มกรงานและพื้นฐานอาชีพ.....	192
ผลการศึกษาและการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบ ที่สอนแบบบูรณาการเนื้อหา.....	206
ข้อสังเกตจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	233
ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาเส้นทางสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอน ของกรณีศึกษา.....	235
กรณีศึกษาที่ 1.....	235
กรณีศึกษาที่ 2.....	241
กรณีศึกษาที่ 3.....	250
กรณีศึกษาที่ 4.....	254
กรณีศึกษาที่ 5.....	260
กรณีศึกษาที่ 6.....	266
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	276
สรุปผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1.....	278
อภิปรายผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1.....	286
สรุปผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2.....	292
อภิปรายผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2.....	293
ข้อเสนอแนะ.....	296
รายการอ้างอิง.....	298
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล.....	307
ภาคผนวก ข ตัวอย่างแผนการสอนของครูต้นแบบ.....	312
ภาคผนวก ค ตัวอย่างการให้ดัชนีข้อมูล.....	316
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	319

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล	66
2	กรอบความคิดในการวิเคราะห์รูปแบบการสอนที่มีผู้พัฒนาไว้แล้ว.....	69
3	ผลการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบที่สอนวิชาภาษาไทย.....	72
4	ผลการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบที่สอนวิชาคณิตศาสตร์.....	103
5	ผลการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบที่สอนวิชาภาษาอังกฤษ.....	128
6	ผลการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบที่สอนกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต.....	139
7	ผลการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบที่สอนกลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย.....	179
8	ผลการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบที่สอนกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ.....	192
9	ผลการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบที่สอนแบบบูรณาการเนื้อหา	206
10	กรอบความคิดในการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนที่ครูต้นแบบพัฒนาใหม่.....	229
11	สรุปผลการวิเคราะห์หารูปแบบการสอนของครูต้นแบบ.....	231
12	สรุปลักษณะการพัฒนาหรือวิธีการได้รูปแบบการสอนของครูต้นแบบ.....	232
13	สรุปประวัติความเป็นมาของกรณีศึกษา.....	273

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	กรอบของการเรียนการสอน.....	23
2	ตัวแปรหลักในกรอบแนวคิดการวิจัย.....	59
3	ลักษณะการจัดห้องเรียนของกรณีศึกษาที่ 1.....	240
4	ลักษณะการจัดห้องเรียนของกรณีศึกษาที่ 2.....	246
5	ลักษณะการจัดห้องเรียนของกรณีศึกษาที่ 3.....	253
6	บริเวณโรงเรียนและจุดศึกษาของกรณีศึกษาที่ 4.....	259
7	ลักษณะการจัดห้องเรียนของกรณีศึกษาที่ 5.....	265
8	ลักษณะการจัดห้องเรียนของกรณีศึกษาที่ 6.....	272
9	สรุปความเป็นมา องค์ประกอบที่สนับสนุนการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาการทางความคิดในการพัฒนารูปแบบการสอนของครูต้นแบบ..	275